

זהו הגבול בין מדינה מתוקנת ורפובליקת אבטיחים

אדם וחווה

עכור נוסף של שחיתות, בממדים גדולים עוד יותר. הממשלה הטרייה לא יכלה להרשות לעצמה רושם זה. משום כך התמנתה הוועדה, שבראשה הועמד השופט אשר. הוטל עליה להגדיר בבירור מה מותר ומה אסור לשר בתחום העסקים הפרטיים.

ועדת אשר לא החמירה. להיפך, היא, התכופה לאחור כדי להקל על הממשלה ועל שריה. מסקנותיה נתקבלו בביקורת ציבורית חריפה. אחד המבקרים היותר חריפים (אם כי הפחות קולניים) היה היועץ המישפטי דאז, הפרוי פסור אהרון ברק, כיום שופט בית-המשפט העליון.

על מסקנות ועדת אשר נאמר שהן מאפשרות סידורים כימעט-פיקטיביים. נאמר כי המסקנות אינן מגיעות אף לקרטולי הכללים המקובלים בארצות-הברית, הארכי קפיטליסטית.

אבל הכל קיבלו, בסופו של דבר, את המסך קנות, במינימום שבמינימום. ההרגשה הכללית היתה: שיהיו לפחות כללים אלה. שיהיה סוף הפקרות.

עכשיו נסתבר, כי שר מרכזי אחד בממשלת ישראל אינו מקיים, ואינו חולם לקיים, את הנחיות ועדת אשר. האם המסקנה היא שיש לבטל את מסקנות ועדת אשר? בהחלט לא. המסקנה היא שעל השר לכתוב.

אני מבין בהחלט לרוחו של השר אריאל שרון.

הוא בנה לעצמו מיפעל שהוא יכול בהחיי לט להתפאר בו. הייתי אורחו בחווה, והתרשמי תי מגאונותו של כריאיכרים זה על יצירת-כפיו. אני מוכן בהחלט להאמין כי אינו מוכן ואינו מסוגל להיפרד מן החווה, ושקשה לו אף לערוך סידורים פיקטיביים למסירתה בידי אחר.

כיוון שאני מכיר במיקצת את אריק שרון, אין לי גם ספק שהוא מסוגל בהחלט לשכנע את עצמו שאין נגוד-אינטרסים בין כהונתו כשר-החקלאות ובין תפקידו כבעל וכמנהל-בפועל של החווה החקלאית. לאריק שרון יש כוח-שיכנוע רב, בייחוד כלפי עצמו.

אולם כל הנקודות האלה אינן רלוואנטיות. אין כאן עניין אישי. יש כאן עניין בעקרונות-יסוד של סידורי השלטון התקינים במישור דמוקרטי.

אין זה מישחק במילים, וזה הצטעצעות ופתינפוש במליצות מצלצלות. אנו עומדים כאן על הסכר המגן על המדינה מפני הגלים העכוים רים של ים השחיתות, המאיימים להציפה.

ה דבר פשוט בתכלית, והוא מגמד בממדיו את הפרשה הקטנה של עסקן זה או אחר.

זה הדבר. אם מותר לשר בישראל לנהל עסקים פרטיים בתחום המסור בידיו, כי אז מותר הכל.

מותר לגנוב. מותר למעול. מותר לרמות את מסי ההכנסה. מותר להבריח מטבע. מותר לצבור הון שחור. וזה רק מותר — תהיה זאת מיצווה בעיני האזרח. הוא יתפאר בכך באוזני ידיו וחבריו. הוא יהיה גיבור בעיניהם.

כי כאן אנחנו עוסקים בגורמה בסיסית של המוסר הציבורי. גורמה המבדילה בין מדינה מתוקנת, כבריטיניה, לבין איראן של השאה, ניקאראגואה של סומוזה, הפיליפינים של מארקוס.

זהו הגבול שבין מדינה תרבותית, נאורה ודמוקרטית, לבין רפובליקה של בננות, תפוזים או אבטיחים. אין כאן שום מקום לוויכוח. בוודאי אין כאן מקום לפשרה.

ע ל השר אריק שרון לעשות דבר, שכל אדם הייב לעשותו לעיתים קרובות: להחליט בין עיקר וטפל. עליו לקבוע מהו העיקר לגביו: להחזיק בחווה מצליחה ומשגשגת או לעשות קאריירה ציבורית כחבר הממשלה.

כיום, כהונתו כשר-החקלאות פסולה מעיקרה. כל החלטה של שר-החקלאות משפיעה אוטומטית — אם ירצה בכך ואם לאו — על הרווחיות של חוותו.

אך גם כהונתו כשר-בליתיק, למשל, או כשר-התיק שורת, תהיה פסולה. כי כחבר הממשלה הוא משתתף בקבלת החלטות, וכל החלטה תשפיע בעקיפין על עסקיו הפרטיים.

אם יחליט השר לוותר על חוותו — יעריך הציבור את קורבנו. אם יעדיף את החווה על פני השררה — ישמחו רבים ויצטערו אחרים. אך הכל יברכנו על המעשה.

אך הניסיון לגנוב את האחריות על מנחם בגין אינו מוסף כבוד לשר. והניסיון של בנין לשמש את חומרת הבעייה ולהתחבא מאחרי מילדים הסודות אינו מוסף כבוד לראשי-הממשלה. המצב כולו אינו מוסף כבוד לממשלה כולה.

אדם המקורי נאלץ לבחור בין חווה ובין ג'דען. הוא בחר בחווה וגורש מן הגן. עתה הגיע תורו של אריק לבחור.

לפטר את שרון. אסביר את הדברים על פי מהלך הדברים עד כה. בממשלות הקודמות לא חל כל איסור על שר בישראל לעסוק בעיסוקים פרטיים, אף כאלה היוצרים נגוד-אינטרסים מובהק בין עיסוקיו הפרטיים והציבוריים. עובדה זו היתה שמורה בסוד במשך שנים רבות. הכל היו מושיבנעים כי אכן קיים איסור כזה בחוק.

איך נוצרה אשלייה זו? פשוט מאד: הרמה המוסרית בצמרת העליונה של המדינה הביאה לכך שעיקרון זה התקבל עליידי כל השרים כדבר מובן מאליו, אף שלא היה רשום בספר-החוקים. בחסותו של אותן ממשלות תפחה וגדלה אומנם, בחסותו של ונוצר מעמד שלם של מתעשרים השחיתות במדינה.

אריק שרון: בתוך האוהל או בחוץ?

חדשים, פרוטקציונרים ושוורים-שלא-ינסמורבידשים. אולם חברי-הממשלה עצמם היו אנשים הגונים. לוי אשכול ופינחס ספיר לא התעשרו. פינחס רוזן לא החזיק מן הצד משרד של עורכי-דין. משה שרת לא נשא בחזל הרצאות כדי לעשות כסף. ובנגוריון לא הניח ליצחק רפאל להיות לשר.

בסוף שנות ה-60 גילה שבועון זה שמשע דייני אינו רק ונדאל ארכיאולוגי ומפר-חוק מיקצועי, אלא גם סוחר בינלאומי גדול בעתיקות. חלק מן העתיקות בא לו תוך ניצול מעמדו כשר-הביטחון, החולש שילטון בלא-מיצרים בשטחים המוחזקים.

בצאתי למאבק פרלמנטרי נגד שעוררייה זו, חיפשתי את הסניף בחוק האוסר על שר לעסוק בעסקים פרטיים. לתדהמתי לא מצאתיו. גם יועצי הפרלמנטרי, אמנון זיכרונני, לא גילה אותו.

הסתבר שאין כזה. ליתר ביטחון, פנינו אל דיקן הפקולטה למישפטים בתל-אביב, אמנון רובינשטיין, ושאלנו לדעתו. הוא היה בטוח שיש סניף כזה, והבטיח למוצאו. כעבור יומיים הודיע לנו, בנימה של זעזוע, כי אכן סניף כזה איננו. הגשתי הצעת-חוק לתיקון העניין. בפקודת גודרה מאיר, דחתה מליאת-הכנסת את ההצעה.

זה היה בתקופת כהונתו של דיין כאליל תורני.

כ זה היה המצב כאשר התחולל המהפך המהולל. לשלטון הגיעה ממשלה שאחת מהבחנותיה העיר קריות היתה לחסל את השחיתות במדינה ולטער את מערכת-השילטון.

אותה ממשלה היתה גם משופעת, יותר מכל קודמותיה, באנשי-עסקים ממוזחים, באידיהון ובעתירי-כוש.

היה ברור כי השארת המצב על כנו תביא לנחשול

בקש מראש פליחה על התבטאות וולגארית במיקצת. אבל כיוון שהיא באה מפיו של נשיא ארצות-הברית, הרי היא ראוייה לציטוט. כאשר ענה לנדרון ג'ונסון לכס הנשיאות, הפצירו בו לפטר מייד את אדגאר ג'יי הובר, מנהל הכולשת הפרדלית, האף-בי-איי.

הובר כבר היה אז רודן בלתי-נסבל, סחטן ופאראנואיד. אנשי-הצמרת רעדו לפניו, מכיוון שהחזיק בתיקו את סודותיהם הכמוסים ביותר. הוא הפך את החוק על ימין ועל שמאל. את שנואי-נפשו רדף בכל האמצעים, לרבות הבלתי-כשרים ביותר. הוא זיף ראיות, פיברק חומר, העסיק פרובוקטורים לרוב, בקיצור, טיפוס נאלח למדי. הוא עבר מנשיא לנשיא, ואיש לא העז לפטרו. אחרי רצח ג'ון קנדי, קיוו רבים כי יורשו, ג'ונסון, יעז סוף-סוף לבצע את הניתוח.

ג'ונסון סירב, הוא הביא לכך נימוק משלו: "מוטב שהובר יהיה בתוך האוהל וישתין החוצה, מאשר שיהיה מחוץ לאוהל וישתין פנימה."

מ יכן שאין כל דימיון בין אדגאר הובר וז'ל ואריק שרון ובלבד אחד. מילבד אחד.

יש להם דבר משותף אחד: יריביהם בממי שדה לא העזו לפטר אותם, מחשש פן יגרמו בחוק צרות גדולות יותר מאשר בפנים.

דווקא השונאים הגדולים ביותר של אריק שרון בממשלה — והתחרות על תואר זה גדולה — אינם מציינים לפטרו.

לחיפך הם משתדלים, ומשדלים את זולתם, להחזיק את אריק כממשלה בכר האמצעים, כימעט בכוח.

אריק בתוך הממשלה, כך הם סבורים, הוא שור חסום. אבל אריק מחוץ לממשלה יהיה שור נגח, שור פצוע בורה. הוא ישתולל וינגח את כל מי שייקרה על דרכו.

לכן מוטב שיישאר בפנים. למרות החווה. למרות הכל.

אני מרשה לעצמי לחלוק על דיעה זו. גם אילו היה זה ויכוח פוליטי בלבד, ולא ויכוח הנוגע לערכי-היסוד של החברה, גם אז הייתי אומר: מוטב אריק בחוץ מאשר אריק בפנים.

כי אריק שרון כשר-החקלאות, הממונה על ההתנחלות בשטחים הכבושים, הוא סכנה לאומית.

נכון, מרבית ההתנחלויות שלו אינן אלא כפרי-פוטיומקין — מהדורה חדשה של התיפאורות דמויות הכפרים שהקים הנסיך גריגורי פוטיומקין לאורך דרכה של הצארית יקטרינה הגדולה, כדי להעמיד פנים כאילו בנה את הארץ.

נכון שההתנחלויות הן כדורים פורחים, המתפוצצים נגד עינינו. נכון שגוש-אמונים הוא בועת-סבון נפוחה. נכון שאריק שרון הקים מיגדלים ועל הקרקע, שלא הצליחו להוליך שולל אף את כלי-התיקשורת היש-ראליים הצייתנים.

אולם התנחלויות-דמה אלה הביאו ומביאות נזק עצום. שאינו ניתן לתיקון. הן שיכנעו את אנזור אל-סאדאת שממשלת-ישראל אינה מתכוונת אף לרגע לוותר על השטחים הכבושים, ועל כן הכריחו אותו להקשיח את עמדו. ייתכן שהן פוצצו את השלום.

האם ישתולל אריק מחוץ לממשלה? ודאי שישתולל. אבל אז הוא לא יהיה אלא גאווה כהן כומיניסטי, משה שמור בעל עבר קרבי, הרב חיים דרוקמן בלי זקן. כחבורתם של שלוי שם אלה, הוא יהיה הרביעי. עם ישראל יישאר בחיים.

זהו החשבון הפוליטי. אבל בעייתו של אריק שרון אינה פוליטית כלל. היא לא היתה משתנה במאומה גם אילו היה אריק שרון יונה שביונה, כמו אברהם עופר ז"ל.

הבעייה היא מוסרית.

וויכוח שנערך לא-מכבד בכנסת על חוותו של אריק שרון נאמר, כי ממשלת-בגין עומדת לפני הכריעה: לפטר את אריק שרון או לבטל את הנחיות של ועדת השופט אשר.

עם כל הכבוד, זוהי הצגה בלתי-נכונה בהחלט של הבעייה.

בדירה בזאת אינה קיימת. אין בדירה בין שתי אפשרויות. יש רק אפשרות אחת.